

„Válság?” — Válság!

Hónapok óta folyik a vita (ez a fogalom még tisztázásra szorul) a Szegedi Egyetem hasábjain az egyetemi hallgatók világnézetről, világnézeti nevelése, oktatása kérdéséről. Kifejti véleményét a marxizmus-leninizmus oktatója, az ideológia, sőt az „ellenideológia” képviselője is — csak az érdekelt hallgat. Az, akiről nevelnek. Az újságíró tanácstalan, majd hirtelen ötletről és a kényszerűl hajtva felkerekedik, hogy szóra bírja (Lásd: Mohamed esete a hegyvel). Az érdekelt — aki ki tudja milyen szisztéma szerint lett kiválasztva — végre megszólal. Röviden, tömören, okosan, de amit mond (mondanak), nem kavarja fel a kedélyeket: az újságíró továbbra is hiába várja a vitatkozó „tömeget”. Ez persze természetes is, meg nem is. Az újságíró véleménye azonban az utóbbi álláspont felé hajlik, ezért végső kétségbeesésében tollat ragad és megkérdőjelezve az érdekelt vitakészségét megdöbbenve (?) konstatálja az „önmagának hátra arcot vezényelt nyilvánosság” válságát. Ehhez a magam részéről csak annyit tennék hozzá: teljes mértékben egyetértek D. I. minden betűjével. Am, ugyanakkor, arra kérem — gondolkozunk együtt. Én megpróbálok beleképzelni magam egy átlagos magyar (szegedi) egyetemista helyébe. A többi már megy magától.

Megjelenik egy világnézeti problémát boncolgató, vitára serkentő írás. Vegyük a jobbik esetet: érdekel, tehát elolvasom — aztán gondolkodom. Van véleményem? Hogyne lenne! El is mondom? Persze! Kinek? A barátomnak, vagy maximum egy szűkebb baráti társaságnak. Nagyobb nyilvánosságna? Hát... talán, de nem biztos. Felek?

Itt állunk meg egy pillanatra. Igen, de nem az esetleges „hátrányos következményektől”. Elvégre 1984-et írunk, nem pedig 1950-et. Magamtól felek: a felszínessegemtől, a tájékozatlansá-

gomtól. A vitához nemcsak partner, de érvek is szükségeltetnek. A gimnáziumban nem volt szerencsém Marx, Engels és Lenin hallhatatlan műveivel. Őszintén szólva nem is bántam. (Most már igen.) Helyette egy „kivonat” kaptam, egy formát tartalom nélkül. Aztán idekerültem az egyetemre. Kezdem megismerni a marxizmust. Mind a kettőt: az elméletet, a könyvekből, a gyakorlatot, a tapasztalatok alapján. Valami azonban nem stimmel.

(Az egyik éjjel álmodtam: pudingot főztünk. A közhely pedig a konyhában is működik: a puding próbája az évés. Megcsináltuk a pudingot, de az íze — az nem az igazi. Pedig a recept jó — legalábbis azt mondták. Egyesek szerint az előző szakács túl gyorsan akarta megfőzni és odakozmált. Annak az íze érződik még mindig. Aha, értem! Mégis. Mintha úgy emlékeznek, hogy időközben újat tettünk volna fel főni, új lábasban és másik szakács csinálja. Néhányan azt tanácsolják, változtassunk valamit az elkészítésen — persze dialektikusan, mert csak úgy lehet. Akkor olyan lesz, mint az eredeti, de mégis más — szóval jobb. Kezdek csodálkozni, bár sok időm nincs, mert az apró változtatások a recepten egymást követik. Ez rev... — kiáltana valaki hátulról, de a konyhában serénykedők közül többen befogják a száját. — Persze ez reform! Lassan kettéválok. Egyik felem még mindig csodálkozik, a másik viszont a tűzhely felé tart, hogy a saját kis pudingját elkészítse. Dialektikusan. Néhányan biztosítanak róla, hogy ez még az eredeti pudingrecept, csak hát időközben az ellentétek egysége és harca... szóval értem!? Hát persze. Miért? Mondtam, hogy nem? A csodálkozó másik felem is beszűnteti a csodálkozást és csatlakozik a főzőkhöz. Itt felébredtem.)

Próbálok magamban helyrerakni a doigokat, de nem megy. Tájékozatlansá-

gom nemhogy csökkent volna, de egyre nő. A nagyobb baj viszont az, hogy már nem is érdekel úgy igazán az egész. Lassan belefáradok ebbe, hogy mindig egyeztetsek és azon gondolkodjam, vajon hol a hiba. Bizonyos átléphetetlen dolgokban? Vagy a tudatban, mely képtelen ezektől szabadulni? Az ellentmondásokat látva elkedvetlenedem. Miért akarnak még mindig meggyőzni annak az ellenkezőjéről, amit látok? Hiszen nem vagyok már gyerek. Azt mondják, én leszek a jövő társadalmának alkotója. Nincs már kedvem hozzá. Persze, hogy befelé fordulok. KISZ? Csinálja, aki még hisz benne! Én egy átlag egyetemista vagyok. Forradalmiságot már rég odaadtam egy üveg hideg Kőbányaiért. Pedig éppen most akarok rávenni, hogy vitakozzam. Miről? Kivel? Miért?

Van éppen elég gondom. Rengeteg a tanulnivaló és közben már állás után rohagálok. A munkahelyen pedig nem szeretik, ha vitatkozom. Ezért konzolidálódok. Belesimulok abba az átlagképbe, amit elvárnak tőlem. Szocializmus építő, átlag magyar állampolgár leszek. Én is építék — a magamét.

Hogy ez válság? Igen, ez az. De az okokat még mélyebben kell keresni. Ez az írás csak egy adalék” hozzá. Egy átlagadalék. Persze dialektikusan.

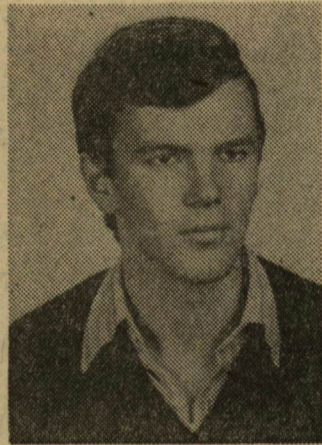
SARKADI ZSOLT

Kitüntetések

A Pedagógusok Szakszervezete Központi Vezetősége május 1. alkalmával a szakszervezeti mozgalomban kifejtett kiemelkedő munkájuk elismeréseként dr. Bécsi Imre egyetemi docent és dr. Zöllei Mihály egyetemi adjunktust „Érdemes Munkáért”, dr. Lippay Lászlóné főelőadót „Szakszervezeti Munkáért Oklevél” kitüntetésben részesítette. Kitüntetésként a Pedagógusok Szakszervezete Csongrád megyei Bizottságán vették át.

A Győri-alapítvány első díjasa

Két évvel ezelőtt megjelent egy pályázati felhívás. Tehetséges joghallgatók kedvükre választott jogi témából írott versenydolgozatukkal pályázhatnak minden évben a Győri Nagy István Alapítvány kiírt díjainak elnyerésére. Az idén egy negyedéves joghallgató, Blutman László vehette át dr. Pólay Elemér tanszékvezető egyetemi tanár kezéből a megérdemelt első díjat. „Új minőségű integráció a társadalmi létben” című dolgozatáért.

(Nehéz dolog bemutatni valakit egy beszélgetés alapján. Még nehezebbé teszi a feladatot az, ha az interjú alanya nem teljesen laikus az újságírói pályán. Pedig Blutman Lászlót, a nyíregyházi Vasvári Pál gimnázium volt testnevelés tagozatos tanulóját egykor erősen csábította az újságírás.)

Ebből is látszik, hogy még nem volt határozott elképzelésem az életről. Sporttagozatos osztályba jártam, és tizenéves-kori eszményképem szerint, ami a számomra máig is csodálatosnak tartott görög harmóniára épült, igyekeztem magam testileg-szellemileg edzeni! Kívülről megtanultam Herakleitosz „Törédeke”-it, és nagyon bölcsnek éreztem magam. Nem akartam sem testnevelő tanár, sem újságíró lenni, csak álmództam arról, hogy ez is, az is lehetnék. Rossz lenne, ha egy tinit megfosztanának az álmaitól! Azt, hogy a jogi pálya csábított el végül, annak köszönhetem, hogy Nyíregyházán a mozi közel van a bírósághoz. Egyik alkalommal nem kaptam jegyet a hön áhított filmre. Így aztán beírtam a bíróságra. Jó hecc volt, és nem unalmasabb egy jó filmnél. Örökre nyomot hagyott bennem, hogy emberek vitatkoznak egy kis színpadon és a rendező, a bíró irányítja őket. Amit mond, azt mindenki elfogadja. Jelentkeztem tehát a jogi karra és mivel az eredményeim sem voltak rosszok, el is kezdhettem tanulmányaimat.

(Csak a beszélgetés végén, akkor is véletlenül, derült ki, hogy itt is hasonlóan jó eredményeket ért el Blutman László, hiszen népköztársasági ösztöndíjas lett.)

Az egyetemen teljesebben ki is terelődött tudományos mederbe vonzódásom a történelem iránt. Mindig is érdekelték a régi korok termelési viszonyai, az ember közötti kapcsolatok, a történelmi események gazdasági és társadalmi mozgatórugói. A görög filozófusoktól megpróbáltam eltanulni egyszerű gondolkodási készségüket, azt, hogy minél jobban eligazodhassak a világ dolgaiban.

Mi késztetett arra, hogy részt vegyél a pályázaton és miért pont ezt a témát választottad?

A dolgozat úgy állt össze, hogy nagyon sok néprajzi, filozófiai, szociológiai munkát olvastam el; ez utóbbiból főképpen a társadalmi rétegződés problémái és történeti okai érdekelték. Másodévesben az évfolyamdolgozatomban az elidegenedés filozófiai kérdésköréből írtam. Az itt felvetett gondolatokat csak tovább bővítettem a harmadévesben felvett új tantárgy, az „Allamelmélet, politológia” tárgykörében. Több Lukács György munkát olvastam el, és megpróbáltam felhasználni az ő társadalom-kutatási módszerét. Így a genetikus megközelítés szerint az állam kialakulásának és elidegenedésének problémáját, folyamatában próbáltam felvázolni. Az állam kialakulása szervezettleg és funkcionálisan egy teljesen új integráció megjelenése a társadalom életében. A lukácsi fel fogás alapján szerintem a társadalom szerveződését a maga sponteantitásban és sajátosságában kell felfogni és vizsgálni. Ez a gondolat motivált, amikor fel-

váztam a történeti állam keletkezését, folyamatában, konkrét példákon keresztül. A példákat főleg néprajzi és történeti kutatások alapján emeltem ki. Főleg azok a területek érdekelték, ahol konzerválódtak az ősi törzsszervezési formák, a sajátos ősi szokások, úgy is fogalmazhatnék, hogy az „ősi erkölcs”. Arra a következtetésre jutottam, hogy az állam, folyamatában, abban a periódusban alakult ki, ami a szervezeti elkülönülés és az első funkcionális rendelekek megjelenése közé esik, amelyek így együttesen átörökítik az ősi szokásjog szankcióit. Ezek alapján meg kellene találni a történeti állam kizsákmányolói és szervező szerepe közötti helyes egyensúlyt. Természetesen ehhez főként a társadalmi struktúráldást szem előtt tartó szociológiai jellegű kutatások kellene.

A dolgozatod erősen elméleti jellegű, választott pályád pedig közelebb áll az élethez.

A kettő nem üti egymást. Eppen az vonzott a jogi tanulmányok felé, hogy egyszerű szavakkal — betekintést nyerjek az élet sűrűjébe. A realitás talajáról kell az életet szemlélni. Mostmár a gyakorlatiasság a fő erény. Alig egy évem van már csak hátra az egyetemen, azután újabb két év a szakvizsgára való felkészülésre. Szeretnék majd bíró lenni, talán lesz is rá lehetőségem odahaza, Nyíregyházán.

Már szinte minden fontos dolgról beszélgettünk, csak arról nem, hogy mivel töltöd a szabadidődet, ha van.

Annak mindig kell lennie. Nagyon szeretek olvasni. No, nem csak tudományos műveket, hanem szépirodalmat, prózát és lírát is. Kedvenc költőm Janus Pannonius. A sportolást sem hagytam abba teljesen, időnként lejárogattam a kosaras edzésekre. Igyekszem nem lemaradni semmi érdekes eseményről, gyakran elmegyek a JATE-klubba, szeretek biliárdozni és sakkozni is. Egyszóval jól érzem magam Szegeden és szeretem az egyetemista életet. Kár, hogy lassan be kell fejeznem.

K. A.

Shvoy Kálmán nevét alighanem csak azok ismerik, akik alaposan tanulmányozták a két világháború közötti Magyarország történetét. Az évtizedek óta Szegeden élők is elraktározhatták emlékezetükben az egykori katonatisztet, hiszen a helyi katonai, közéleti anekdotákban fennmaradt a szigorúságáról hírhedt tábornok alakja.

A politikusként is jelentős katonáról a szállongó történetek keveset mondanak el, ezért is hasznos olvasmány Shvoy titkos naplója, mely a Kossuth Könyvtár gondozásában jelent meg. Shvoy arcképe ezáltal árnyaltabb, bár az önarcképfestés szubjektív vizmásával rajzolódik meg.

Shvoy Kálmán végigharcolja az I. világháborút, majd fiatal katonatisztként, 1918-ban válik széles körben ismertté. Katonai karrierjét fokozott mértékben határozza meg az a tény, hogy az ellenforradalmi rendszer hi-

Shvoy Kálmán titkos naplójáról

veként részt vesz a Tanácsköztársaság folszámolásában, majd az új viszonyok kialakításában. A pontosabb megítéléshez el kell mondanunk, hogy Shvoy nem volt egyszerű parancsvégrehajtó, Horthynak behódoló tiszt. Erről győz meg több naplóbejegyzés is, melyben a környező közvetlen közelében lebzselő, a kommunista pogromokban kitűnő Prónayról, Héjjasról és a többi bűnözőről egyszerűen így emlékeznek meg: gyilkosok. De magáról Horthyról sem ír elragadtatással, sokkal inkább katonás fegyvelemmel, szűkszavú pontossággal: 1938. november 26.: „Kormányzói kihallgatásom. A kormányzó gyengélkedett, ágyban fogadott, gyomorbeteg volt. Karja tevényt, láttam. Az éjjeliszekrényen limonádé. Fekve írt fel magának mindent.”

Shvoy rendkívül büszke viharos karrierjére, nem egyszer dicsekszik önmagának: egyszerű köztisztviselő családból indult a tábornoki egyenruháig jut el, egyik testvére püspök, másik szintén magas rangú katonatiszt. A Shvoy testvéreket a következetesség, a teljesítmény tisztelete jellemzi, óriási energiával küzdenek elismertetésükért és a növekvő intrika ellen.

Shvoy altábornagyi rangban kényszerül nyugállományba vonulni, egy politikai „baklövés” miatt: a zsidó hősi emlékmű fölavatásánál beszédet tart. A kor szellemmel — 1934-et írunk! — gyökeresen ellenkezően azt hirdeti, hogy aki a házárért halt meg, illetve a fronton együtt harcolt a más vallásúakkal, kiérdemli a tisztelést. Ez a „szüklátó-

kör”, katonai gondolatmenet a magas politikában száműzendő eszmének bizonyul. Shvoy civilben folytatja pályáját.

Előbb kormánypárti, majd kizsákmányolt politikusként, egyre távolabb a hivatalos politikai irányvonalától fejt ki tevékenységét. A háborúban sem a katonai vezetéssel, sem a nyilas mozgalommal nem ért egyet, Sopronkőhidára internálják, de szerencsésen túléli a terrort. A világháború befejezése után — természetesen — fokozatosan eltűnik a politikai életből.

És amit még tudni kell róla: A húszas években rövid ideig a Magyar Labdarúgó Szövetség elnöke, segít a szabadtéri játékok megszervezésében, mint a városi dandár parancsnoka, a világválság alatt ingyenkon-

hát állítat fel a hadsereg pénzügyi keretéből akkor, amikor erre a város nem vállalkozik, 1939 után következik gazdaságpárti politikát folytat.

Befejezésül két igen jellemző napló részlet: 1924. június 10.: „Elinclultam az ezreddel kihelyezésre. Halas mellé, Reketyésbe. A szegedi részzel meneteltem... A gyakorlat igen érdekes és szép volt. — Zádor Aladár főhadnagy kivonta magát a gyalogmenet alól... A gyakorlat alatt az országúton álltam törzsemmel, amikor egy konflis jön, megállt, s kiszállt belőle a főhadnagy, finom kamgaru ruhában, félcipőben, és pechére éppen beleszaladt a gyakorlatba. Jelentkezett nálam. Ráműtattam az úton keresztben fekvő szakaszra, mely ott

feküdt a tehéntrágyával fedett úton, hogy vegye át a szakaszparancsnokságot. Be kellett feküdnie a porba, a piszkosba. Zádor nézett, de látva, hogy én nem tréfálok, dacára, hogy igen jó viszonyban voltam vele, lefeküdt szép ruhájában a tehénkalácsok közé.”

1932. február 14.: „Műsoros estély az Ipartestület nagytermében. Zenekari hangverseny, én üdvözlöm a vendégeket... Felkérésre a műsor keretében Móra Ferenc kedves, humoros dolgot olvasott fel, óriási sikere volt. Móra meghurcolása óta sehol nem lépett fel, most, hogy felkertem, meg volt hatva, fellépett, s az ovációt mintegy erkölcsi elégtételnek tekintette.”

Remélhetőleg az elmondottak, és ez a két rövid részlet felkeltette az érdeklődést Shvoy és naplójáról.

(di)